

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Староста В. І.

Україна, м. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Гошко О. В.

Україна, м. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, ДНЗ №39 комбінованого типу фізкультурно-оздоровчого профілю

Різні аспекти проблеми інноваційної діяльності в галузі освіти знаходяться постійно у полі зору українських і зарубіжних учених.

Не дивлячись на те, що аспект досліджень стосовно інноваційної діяльності вчителя досить широкий, проблема готовності педагога до інноваційної діяльності досліджена недостатньо як з точки зору розкриття її сутності, так і виявлення умов організації (О. Огієнко, 2013 [5, с. 155]).

Дане повідомлення висвітлює результати дослідження щодо виявлення структури готовності педагога до інноваційної діяльності.

У педагогіці поняття «інновація» вживають у таких значеннях (І. Дичківська, 2004 [3, с. 21]): форма організації інноваційної діяльності; сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти; зміни в освітній практиці; комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень; результат інноваційного процесу.

Інноваційна діяльність – комплексний цілеспрямований процес створення, використання і поширення нововведення, метою якого є задоволення потреб та інтересів людей новими засобами, що веде до якісних змін системи. Вона включає в себе нововведення; інновації; взаємодію учнів, педагогічних кадрів, батьків, соціуму; умови матеріально-технічного, інформаційного, програмно-методичного, кадрового, соціально-психологічного

забезпечення; досягнення більш ефективних результатів діяльності (В. Сластьонін, Л. Подимова, 1997 [8]). Поняття «інноваційна педагогічна діяльність» розглядається як комплексна діяльність, спрямована на створення, запровадження та розповсюдження нового (новацій) у педагогічній теорії та практиці (І. Гавриш, 2006 [1]).

Готовність до інноваційної діяльності можемо розглядати як важливу характеристику творчої особистості педагога. У психологічній і педагогічній науці немає єдиного підходу щодо розгляду феномена «готовність».

У психології можна виділити два основних підходи до визначення сутності й структури психологічної готовності до професійної діяльності (І. Коновальчук, 2011 [4, с. 156]): функціональний та особистісний. З позиції функціонального підходу психологічна готовність – це певний стан психічних функцій, передстартова активізація яких забезпечує оптимальний рівень досягнень діяльності (Ф. Генів, С. Ільїн, Є. Кузьмін, Г. Нагаєва, А. Пуні, О. Ухтомський та ін.). Особистісний підхід розглядає психологічну готовність як стійке ієрархічне утворення особистості, цілісність психічних процесів якої є умовою успішної діяльності (К. Дурай-Новакова, М. Дяченко, Л. Кандибович, Л. Карамушка, О. Лазурський, Н. Левітов, В. Сластьонін, Д. Узнадзе та ін.).

У психологічному контексті готовність до педагогічної діяльності, згідно І. Коновальчук (2011 [4, с. 158]), це інтегративне утворення особистості, що забезпечує цілісність функціонування та регуляції інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, вольових та психофізіологічних процесів як умови успішності реалізації професійних функцій.

І. Гавриш (2006 [1]) визначає готовність учителя до інноваційної професійної діяльності як інтегративну якість його особистості, що є регулятором та умовою успішної професійної діяльності, спрямованої на створення, запровадження і розповсюдження освітніх новацій.

В. Сластьонін і Л. Подимова (1997 [8]) під готовністю педагога до інноваційної професійної діяльності розуміють інтегративну якість особистості,

що, являючи собою єдність особистісних і операційних компонентів, забезпечує ефективність цієї діяльності.

На основі співвідношення і міри вияву показників готовності до інноваційної педагогічної діяльності виокремлюють інтуїтивний, репродуктивний, пошуковий, творчий (продуктивний) рівні сформованості готовності до педагогічних інновацій (І. Дичківська, 2004 [3]).

Н. Плахотнюк (2010, [6]) виділяє чотири рівні готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності: низький, середній, достатній, високий.

Система готовності до інноваційної діяльності містить структурні (табл. 1) та функціональні компоненти. До функціональних компонентів готовності до інноваційної діяльності належать – особистісно вмотивована переробка освітніх програм, планування роботи, прийняття рішення про використання інновацій, прогнозування труднощів, формування цілей, упровадження нововведень у педагогічний процес, корекція і оцінка інноваційної діяльності (В. Сластьонін і Л. Подимова, 1997 [8, с. 97]).

І. Гавриш (2006 [1]) визначено зміст інноваційного навчання студентів - майбутніх учителів, спрямованого на формування в них мотиваційного, цільового, інформаційного, операційно-діяльнісного і рефлексивного компонентів готовності до інноваційної освітньої діяльності, а також розвиток креативності та критичності професійного мислення.

У табл. 1 наведено структурні компоненти готовності учителів до інноваційної педагогічної діяльності на основі деяких досліджень.

Внаслідок проведеного аналізу літературних джерел та реальної педагогічної практики нами виокремлено наступні компоненти готовності педагогів до інноваційної діяльності:

- мотиваційний (мотиви здійснення інноваційної діяльності педагога, позитивне ставлення та пізнавальний інтерес до інновацій у педагогічній діяльності, прагнення до активної участі у створенні, запровадженні та поширенні педагогічних новацій тощо);

- когнітивний (сформованість теоретико-методологічних, психолого-педагогічних знань у галузі освіти, теоретико-методичних засад сучасних інноваційних технологій навчання; деякі автори розглядають його як змістовий, інформаційний, теоретичний та ін.);
- процесуальний (наявність умінь і навичок до інноваційної педагогічної діяльності, реалізація інноваційної діяльності в педагогічній роботі; за своєю сутністю цей компонент аналогічний до компонентів готовності, які в ряді інших досліджень визначаються як практичний, виконавчий, конструктивний, діяльнісний, технологічний та ін.);
- рефлексивний. І. Дичківська (2004 [3]) зазначає, що реалізується цей компонент через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння й розуміння іншого, самооцінювання й оцінювання іншого, самоінтерпретація й інтерпретація іншого. Даний компонент, з нашого погляду, є важливим у контексті постійного аналізу та самоаналізу інноваційної педагогічної діяльності з метою самовдосконалення педагога, всебічного та гармонійного розвитку всіх учасників освітнього процесу.

Таблиця 1

Структурні компоненти готовності до інноваційної педагогічної діяльності

Структурні компоненти готовності:	Література
майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності – мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний	О. Гончарова [2]
до інноваційної педагогічної діяльності – мотиваційний, когнітивний, креативний, рефлексивний	І. Дичківська [3]
майбутніх учителів до інноваційної діяльності: мотиваційний, когнітивно-операційний, креативний, рефлексивний	Н. Плахотнюк [6]
майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності –	О. Дубасенюк

цільовий, мотиваційний, когнітивний (змістовий), діяльнісно-практичний, оцінно-результативний	[7]
педагога до інноваційної професійної діяльності – мотиваційний, креативний, технологічний, рефлексивний	В. Сластьонін, Л. Подимова [8]

Порівняльний аналіз показує, що наведені нами компоненти виділяють більшість дослідників, а з урахуванням специфіки певного виду професійної діяльності педагога у структуру готовності вводять специфічні чи додаткові компоненти. Між усіма компонентами існує взаємозв'язок і взаємовплив.

Деякі дослідники (І. Дичківська [3], Н. Плахотнюк [6], В. Сластьонін і Л. Подимова [8] та інші) креативну складову готовності до інноваційної діяльності вводять як структурний компонент. Вважаємо, що креативність, як якість особистості, має виявлятися в усіх компонентах, а тому доцільніше її вводити в рівні готовності до інноваційної діяльності.

Отже, готовність інноваційної діяльності можемо розглядати і як здатність продукувати ідею, і як здатність практичної реалізації власної ідеї чи ідей інших новаторів; відповідно рівень такої готовності буде різний.

Література:

1. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І. В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 44 с.
2. Гончарова О. А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. А. Гончарова. – К., 2008. – 20 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Коновальчук І. Психологічні аспекти готовності учителів до інноваційної діяльності / І. Коновальчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4(1). – С. 155-161.
5. Огієнко О. І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя / О. І. Огієнко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – Т. 7. – N 33. – С. 154-162.
6. Плахотнюк Н. П. Критерії та показники рівня готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності / Н. П. Плахотнюк // Збірник наукових праць Слов'янського державного педагогічного університету. – 2010. Ч. II. – N 5. – С. 181-191.
7. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія; за ред.

Збірник наукових праць ЗОІППО – № 3(32) – 2018

- О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 504 с.
8. Слостенин В. А. Педагогика: Инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова. – М.: Магистр, 1997. – 224 с.